

Musik giver liv til læring

Interview med Kjeld Fredens

af Erik Lyhne

Oktober 2013

CV

Adjungeret professor ved reCreate, Institut for Læring og Filosofi, Aalborg Universitet.

Han har været lektor (hjerneforsker) ved Århus Universitet, seminarirektor ved Skive Seminarium, udviklings- og forskningschef ved Vejle fjord Neurocenter, vismand i Kompetencerådet.

Forfatter til 188 artikler og 8 bøger, herunder:

Fredens: Mennesket i hjernen. En grundbog i neuropædagogik. Academica, 2012.

Prehn & Fredens. Play Your Brain. Adopt a Musician's Mindset and Create the Change You Want in Your Life and Career. Marshall Cavendish International, 2011. Bogen er desuden oversat til kinesisk.

Hvad betyder musikken for børnene?

Når små børn oplever musik, udtrykker de alle de fundamentale forudsætninger for at blive et menneske: aktivitet, bevægelse, glæde, spontanitet, leg, imitation og tilknytning. Børn er livskunstnere, der også skal lære en masse tekniske færdigheder; men livskunstneren kommer først. Musikken er en kulturel gave, som kan stimulere udviklingen af disse forudsætninger. Fundamentet for barnets mentale udvikling lægges tidligt, derfor er møde med musikken så afgørende, fordi det kan fremme et åbent sind. Musik giver liv til læring, og er gymnastik for hjernen og de tidligste øvelser finder sted i hjernens hurtige system, som handler om åbenhed og samspil med omverden, synkronicitet og resonans. Det handler især om bevægelse, sansning og følelser. Senere kommer hjernens langsomme system til med den abstrakte tænkning og dens evne til læsning og matematik. Men det er fundamentet, der sætter dagsordenen for denne udvikling.

Hvorfor skal vi have musik i skolen?

Vi skal have musik i skolen fordi det er et unikt sprog, der skal værnes om og som skal læres.

I det nye folkeskoleforlig står bl.a. De praktiske/musiske fag skal bidrage til at understøtte den faglige udvikling og folkeskolens øvrige fag, herunder særligt dansk og matematik. Hvad mener du om det? Skal de musiske fag bare være hjælpefag?

Desværre er musik blevet til ren underholdning, som skal kaste lidt livsglæde ind i skolens "seriøse" fag. Det er et mentalt sprog, der forsvinder og gør os fattigere som mennesker. Man hvordan kan man lære en farveblind at se farver, og hvordan kan man overbevise tonedøve politikere om musikkens fortræffeligheder ud over det underholdningsmæssige? Homo economicus har sat dagsordenen. Folkeskoleforliget viser til fulde, hvorledes bogholderen har trynet kunstneren. Bogholderen vil have "science", men overser at videnskab kun kan forudsige fremtiden, mens det er kunstneren, der skaber den. Musik er et særligt sprog og en del af kulturens kunstneriske udtryk. Evolutionen har bekræftet musikkens nødvendighed, for den har været en naturlig del af kulturen, lige siden vi rejste os op på to ben. Desværre er vi ved at miste denne tradition, fordi vi lever i en teknisk videnskabelig verden, der vægter hjernens langsomme system på bekostning af det hurtige. Det langsomme system er hjernens bogholder med appetit på detaljstyring og kontrol. Den er vigtig for at tøjle det hurtige systems åbenhed og spontanitet,

men for megen kontrol kvæler det hurtige system, som alene kan generere ideer og åbne sindet mod omverdenen. Vi er kort sagt i gang med at udvikle halvhjerner, når bogholderen har kvalt kunstneren. Samtidig vil politikerne have entreprenørskab i skolen, og her bliver parodien markant, fordi en entreprenør er en livskunstner. Hvor videnskaben er skaber sikkerhed er entreprenøren skabt til at bære usikkerheden inden den bliver til ny sikkerhed; et fordrer emotionel styrke.

Hvad gør musik, sang og bevægelse ved os – som mennesker og rent hjernemæssigt?

To ting er vigtige at fremhæve. Krop og sansning er to sider af samme sag, man kan ikke sanse uden bevægelse og bevægelsens ekspressivitet vil fremme sansningens kvaliteter og ikke mindst den multisensoriske perception, som er ved at glide i baggrunden på bekostning af en dominerende synskultur, der fremmes via nærlæsning af skærme det meste af dagen. Den anden ting er vore emotioner, som er mere end følelser. Følelserne er vor personlige oplevelse af emotioner, som i stor udstrækning er en dynamisk proces, der koordinerer forholdet mellem vor indre og ydre verden, og som kan ændre samspillet mellem mentale funktioner. Man har tidligere snakket om transfer, når man skulle

vurdere om musik har betydning for den sproglige udvikling. I dag henviser man til, at der ikke flyttes noget fra det ene område til det andet, men at vore emotioner for en stund kæder dem sammen i et "tværfagligt" samarbejde. Vi kan skelne mellem positive og negative emotioner, begge er lige menneskelige. Sammenligner vi med en bil er de positive bilens speeder, mens bremsen tager sig af de negative. Men de negative emotioner holder os tilbage er det de positive der åbner vort sind. Det skal læres og her er musikken værdifuld.

Kan man sige noget fornuftigt om hvordan det fremmer læring? Livskvalitet?

Kan det sammenholdes med Frede V. Nielsen, der i flere artikler fremhæver, at intet af det han havde læst entydigt kunne dokumentere, at musikkens fortræffeligheder gavnede indlæringen, det sociale eller gjorde folk klogere?

Frede V. Nielsen var en respekteret forsker og en seriøs vagthund for musikken som en selvstændig disciplin, der ikke skulle gøres til de andre fags tjener. Her er jeg enig, for hvis musikken skal have afsmitning på andre områder inklusive udviklingen af andre fag, skal musikken være et mål i sig selv, før det kan blive et middel i en bredere udvikling. Musikkens unikke sprog skal tilegnes, og det tager vel lige så lang tid som at tilegne sig det verbale sprog. Så kan musikken til gengæld levere et afgørende fundament for et fleksibelt og dynamisk læringssyn og for et skolesystem, hvor fag ikke længere er målet men middel til opfindsomhed og kreativitet. Det skyldes ikke mindst at musikken udvikler vort kunstneriske sind.

To veldokumenterede områder kan desuden belyse hvorledes kvalificeret musiktilegnelse kan fremme læring generelt. Musikken træner vores evne til at holde flere bolde i luften på én gang, og det styrker arbejdshukommelsen, som er flaskehalsen i læring. Men musikken bygger ofte også på samspil, der fremmer lydhørhed og synkronicitet, som er to vigtige forudsætninger for det gode læringsrum. Det har jeg bl.a. beskrevet i en artikel på Kulturstyrelsens hjemmeside, om hvorfor Sangskolen har landets højeste gennemsnit til studentereksamen.

Hvordan spiller det en rolle med rytme, puls, timing?

Det er de grundlæggende kropslige elementer, som bliver integreret i samtlige kognitive funktioner. Det er også den basale antagelse i det nye syn på kognitive udvikling, at hjernen ikke er kroppens herre, men tjener. Det er elementære funktioner som er indarbejdet i hjernens hurtige system. Vi vil aldrig kunne lære at gå, hvis vi skulle tænke på at holde balancen. Via kroppen koordinerer vore emotioner kroppens samspil med den musikalske udvikling. Barnets første oplevelse af lyde og bevægelse smelter sammen til en oplevelse af bevægelse af lyd. Kroppen er med hele vejen. Den er online, når børnene bevæger sig, og den er off-line, når de sidder stille og lytter til deres yndlingsmusik. Timing er en afgørende forudsætning for al læring, fordi den

økonomiserer komplicerede mentale processer og skaber luft i arbejdshukommelsen. Hvis der er

timing i en lufthavnskø vil passagererne komme hurtigere på plads. Det er timingen der fremmer hukommelsesdannelsen og der med læring.

Hvilken betydning har Musikalsk Odysse haft?

Min kone, Kirsten, og jeg udgav for tyve år siden bogen Musikalsk Odysse på Dansk Sang. En af anmelderne skrev, at den slags bøger har vi ikke brug, for fordi vi anlagde en kognitive vinkel på barnets musikalske udvikling ikke mindst med fundament i kroppens betydning. Vi benyttede os af Gardners teori om de mange intelligenser, men vi belyste dem som forskellige kognitive strategier, så man kunne forstå, hvorledes det samme musikalske tema kunne have forskellige tilgange. Ideen blev omsat i en dramatisering af Homers Odysse, og senere fulgte vi op med en bog om Indianerlegender. Jeg vil mene, at begge bøger har haft stor betydning. Kognition, kropsliggørelse (embodiment) og relationsdannelse er nu vigtige begreber i barnets udvikling. Dansk Sang solgte bøgerne, men de har særligt levet videre gennem kopiering, for Kirsten har gennem årene alene fået over en million kroner i copydan for hendes sange.

Læs også: Fredens: Fremtiden tilhører det musikalske menneske.

